

Erasmus Bernardus von Dülmen Krumpelmann
1897 – 1987

Een schilder
die naar
Drenthe
kwam

Kees Thijn

Erasmus Bernardus von Dülmen Krumpelmann 1897 – 1987

Erasmus Bernardus von Dülmen Krumpelmann

Erasmus Bernardus von Dülmen Krumpelmann
1897 – 1987

Een schilder
die naar
Drenthe
kwam

Kees Thijn

Colofon

Uitgave

Museum Thijnhof, Coevorden
i.s.m. Uitgeverij Koninklijke Van Gorcum, Assen

Tekst

Kees Thijn

Projectleider

Roel Pepping

Concept en vormgeving

Albert Rademaker & Klaas van Slooten

NUR 644

ISBN 9789023256601

Eerste druk

Druk

Van Gorcum

© 2019, Koninklijke Van Gorcum BV, Postbus 43, 9400 AA Assen.

Behoudens de in of krachtens de Auteurswet gestelde uitzonderingen mag niets uit deze uitgave worden verveelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand, of openbaar gemaakt, in enige vorm of op enige wijze, hetzij elektronisch, mechanisch, door fotokopieën, opnamen of op enige andere manier, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever. Voor zover het maken van reprografische verveelvoudigingen uit deze uitgave is toegestaan op grond van artikel 16 h Auteurswet dient men de daarvoor wettelijk verschuldigde vergoedingen te voldoen aan de Stichting Reprorecht (Postbus 3060, 2130 KB Hoofddorp www.reprorecht.nl). Voor het overnemen van gedeelte(n) uit deze uitgave in bloemlezingen, readers en andere compilatiewerken (artikel 16 Auteurswet) kan men zich wenden tot Stichting PRO (Stichting Publicatie- en Reproductierechten Organisatie, Postbus 3060, 2130 KB Hoofddorp, www.stichting-pro.nl).

Een schilder die naar Drenthe kwam

Er zijn veel schilders, die naar Drenthe zijn gekomen in de loop der tijden, om te wonen, te werken of in ieder geval inspiratie op te doen voor hun werk.

Kees Thijn, sinds 1966 als beeldend kunstenaar werkzaam, is geboren in Drenthe en later verhuisd naar Groningen. Op enig moment heeft hij specifiek in Drenthe gezocht naar een plek, waar in ieder geval zijn eigen werk tentoongesteld zou kunnen worden. Die plek vond hij in Drenthe, in Coevorden.

Door dit particuliere initiatief ontstond Museum Thijnhof, dat in juni 2015 werd geopend. Het museum wordt inmiddels al het meest sympatieke museum van Drenthe genoemd. Naast de vaste collectie worden er regelmatig wisselende exposities getoond.

Begin 2018 ontstond het plan om een expositie samen te stellen van overleden bekende Drentse schilders. De eerste expositie staat in het teken van Bernard von Dülmen Krumpelmann. Door een samenwerking aan te gaan met het grootste museum in Drenthe, het Drents Museum te Assen, is een groot aantal werken tentoongesteld in Museum Thijnhof en in dit boek opgenomen. Wij zijn er trots op dat dit – ruim drie jaar na de opening van het museum – is gelukt. De tentoongestelde werken komen ook uit andere collecties, waardoor een goed overzicht van de werken van Von Dülmen is ontstaan.

Het Bestuur van Thijnhof is veel dank verschuldigd aan alle vrijwilligers, die zich inzetten om van Museum Thijnhof een succes te maken.

Dat kunstenaars naar Drenthe komen is begrijpelijk. Net zo begrijpelijk dat kunstliefhebbers naar Drenthe komen om Museum Thijnhof te bezoeken.

Monique van Roosmalen

Voorzitter Stichting Museum Thijnhof.

**Bernard von Dülmen
Krumpelmann 1981**

*door Kees Thijn
olieverf op paneel 35 x 25 cm
(collectie Lydeke von Dülmen
Krumpelmann)*

Erasmus Bernardus von Dülmen Krumpelmann

Erasmus Bernardus von Dülmen Krumpelmann of zoals hij de naam zelf aanpaste in de signatuur als 'v Dulmen', werd op 25 augustus 1897 geboren in de plaats Kreuznach a/d Nahe. Zijn vader was een gepensioneerde leraar wiskunde en een verdienstelijk amateurtekenaar. Zijn grootvader was stadstekenaar van Edam. De creativiteit zat kennelijk al generaties lang in de familie. De vader van Bernard ontmoette in Kreuznach de veel jongere toekomstige moeder van Bernard, Elisabeth Adam, tijdens een verblijf in een aldaar gevestigd kuuroord. Elisabeth Adam werkte daar in een hotel. Uit het huwelijk werden 4 kinderen geboren, drie zonen: Erasmus Bernardus 1897, Herman Heinrich 1899, Heinrich Wilhelm 1902 en dochter Elisabeth Aleida Maria in 1900.

Heinrich, Elisabeth, Herman en Bernard

(collectie Lydeke von Dülmen Krumpelmann)

Het gezin verhuisde kort na de geboorte van Bernard naar Amsterdam. Zijn vader overleed in 1909 toen Bernard 12 jaar was. Zijn moeder en de vier kinderen bleven in Amsterdam wonen. Bernard bezocht daar, na de lagere school, het Barlaeus gymnasium waar tekenen hem aanzienlijk meer interesseerde dan de overige leerstof van het middelbaar onderwijs. Na een drietal jaren verliet hij het gymnasium en volgde een particuliere tekenopleiding gevolgd door de Rijksnormaalschool voor tekenonderwijs. Uiteindelijk werd hij na een jaar van school gestuurd vanwege veel verzuim, een gevolg van het feit dat hij veelvuldig zowel overdag als in de nachtelijke uren in de regio Zeedijk en Jordaan verbleef om daar het stadsleven op tekeningen en aquarellen vast te leggen. Toch slaagde hij in 1914 voor het staatsexamen met betrekking tot de akte van bekwaamheid voor lager onderwijs in het handtekenen (de akte LO handtekenen).

Zijn talent stelde hem al vroeg in staat om fraaie tekeningen te maken van alledaagse onderwerpen. Zo maakte hij talrijke tekeningen van het Amsterdamse stadsleven inclusief de personen die hij daarop afbeeldde. Bernard kwam ook via de rector van het Barlaeus gymnasium in contact met de bekende politieke tekenaar Johan Braakensiek. Van hem kreeg hij enkele opdrachten voor illustraties en hij bracht hem in contact met een aantal vooraanstaande kunstenaars zoals August Allebé, Willem Witsen, George Breitner, Piet Mondriaan en anderen. Vooral aan de raadgevingen van Allebé, oud-directeur van de Rijksacademie voor Beeldende Kunsten, heeft Bernard veel te danken gehad. Jarenlang bezocht hij Allebé thuis om door hem onderwezen te worden. Allebé waarschuwde hem meermalen voor Breitner en noemde deze een ordinaire man, maar naar de mening van anderen was Breitner juist een bijzonder en beschaafd persoon.

In de beginjaren van zijn kunstenaarschap ziet men in Von Dülmen's werken duidelijk de invloed van George Breitner en Willem Witsen, zowel door het donkere coloriet als in de stadsgezichten. Braakensiek weet vervolgens een aantal zakenlieden te bewegen om Bernard in de gelegenheid te stellen de huur van een eigen atelier mogelijk te maken en modellen te betalen. Ook zorgt Braakensiek ervoor dat hij voor een drukkerij kan werken en wekelijks een tekening mag maken voor De Amsterdammer. Op voordracht van Witsen wordt Bernard in 1918 lid van Arti et Amicitiae in Amsterdam.

Detail aquarel
zie pagina 31

Doordat hij regelmatig de regio van de Zeedijk bezocht om daar het alledaagse leven op te tekenen, kreeg hij bedreigingen vanuit de onderwereld. Dit was eigenlijk de belangrijkste reden waarom Von Dülmen in 1917 rustiger landstreken opzocht. Een vriend van hem had in Zeegse een tante wonen en daar vond hij in Drenthe de eerste weken huisvesting. Enigszins onaangepast in zijn gedrag en niet gewend aan het plattelandleven en de lokale gebruiken waren de belangrijkste redenen waarom de tante na drie weken de gastvrijheid voor Bernard beëindigde.

Detail zwart krijt tekening
zie pagina 57

Onderdak vond hij daarna in het dorpscafé Oosting in Zeegse. Wegwerkzaamheden in het dorp en de aanwezigheid van eenvoudige arbeiders die deze werkzaamheden moesten uitvoeren stelden hem in de gelegenheid om deze types op te tekenen. In het jaar 1917 moest Von Dülmen in militaire dienst; hierdoor kreeg hij volop kansen om talrijke tekeningen te maken, onder andere van de dynamische cavalerie-oefeningen. Vanaf 1917 verbleef hij afwisselend in Zeegse en Amsterdam. In 1921 ontmoette hij Geertje Bastijaans, een boerendochter uit Zeegse en trouwde met haar. Het echtpaar vestigde zich aan de Zeegsesteeg. Als eerste zoon van Geertje Bastijaans en Bernard werd hun zoon Bernardus Hendricus geboren in 1921, gevolgd door hun zoon Erasmus Herman in 1925. Herman werd naderhand een bekende Drentse kunstenaar.

Via Breitner kreeg Bernard na afloop van de eerste wereldoorlog de opdracht om vijftig illustraties te maken voor de bundel 'Vijfentwintig jaar onder de mensen' geschreven door M.J. Brusse en kwam van laatstgenoemde en zijn broer naderhand de opdracht om 109 tekeningen te maken voor het boek over de 'Geschiedenis der Amsterdamsche Stoomvaart' dat in 1922 werd uitgegeven. Eveneens in 1922 werd Bernard von Dülmen door Breitner bij De Ploeg in Groningen geïntroduceerd teneinde hem als lid aan te nemen. Vanaf 1925 werd Bernard inderdaad toegelaten als lid.

Zeegse was een rustgevend dorp gelegen te midden van heidevelden en moerasjes. Het Drentse landschap was voor Bernard een openbaring en stond in schril contrast met de stedenbouw in Amsterdam. Het ploegen van akkers en het maaien van graan vormden dan ook regelmatig nieuwe onderwerpen voor zijn schilderijen. De schilderijen van het Drentse 'oerlandschap' werden in Amsterdam dan ook vlot verkocht. Ze vormden een groot contrast met het Amsterdamse stadsleven dat hij zo goed kende en ook niet volledig kon

missen. Vandaar dat hij regelmatig daarnaar terugkeerde teneinde het jachtige stadsleven op zijn werken te vereeuwigen. Het vormde voor hem een tegenwicht voor de landelijke rust in Drenthe. Zijn lidmaatschap van de Groninger Ploeg in de twintiger jaren beïnvloedde zijn werkwijze doordat hij ook meer expressionistische accenten in zijn hoofdzakelijk impressionistische schilderijen integreerde. De verkoop van zijn kunstwerken verliep in Amsterdam via kunsthandel Van Gogh aan het Rokin.

Vanwege de sobere leefwijze in Drenthe was het leven er goedkoper dan in de grote steden. Bij de regionale bevolking daarentegen was er slechts een geringe vraag naar kunstwerken. Overheidssteun voor kunstenaars bestond in die jaren niet en men moest zelf maar zien om de touwtjes aan elkaar te knopen. Bernard heeft op talrijke plaatsen in Nederland gewerkt, vooral natuurlijk in zijn vroegere woonplaats Amsterdam, maar ook in Blokzijl, Leeuwarden, Groningen, Harlingen en Terschelling waar hij talrijke strand- en zeegezichten heeft geschilderd. Het buitenland heeft hij ook vaak bezocht zoals Parijs waar hij de brede boulevards met de bedrijvigheid aldaar op tekeningen, aquarellen en olieverven vastlegde.

De oorlogsjaren 1940-1945 waren voor de kunstenaar moeilijke jaren, niet alleen door het gebrek aan schildersmaterialen maar ook door de sterk gedaalde verkopen. Soms moesten kunstwerken zelfs worden geruild voor voedsel en werden verrichte werkzaamheden aan zijn woning afgekocht met tekeningen of een aquarel. Hij legde zich in die periode voornamelijk toe op het maken van aquarellen, waarvan er vele na de oorlog door Canadese militairen zijn meegenomen.

Toen het reizen na de oorlog weer beter mogelijk werd, hervatte hij deze met graagte. Zo reisde hij via Portugal naar Marokko en Tunesië waar hij getroffen werd door de kleurigheid van de steden en de kleding van de lokale bevolking. Door verkoop van werken ter plaatse kon hij enige tijd daar doorbrengen en zijn visuele indrukken vastleggen en uitwerken.

Bernard von Dülmen Krumpelmann overleed in Zeegse op 21 juni 1987.

Detail olieverf op doek
zie pagina 33

Kunstleven in Drenthe

Na de tweede wereldoorlog verenigden de verspreid woonachtige kunstenaars in de provincie Drenthe zich veelvuldiger en kreeg het kunstleven meer gestalte. Kunstenaars als Bernard von Dülmen Krumpelmann, Hein Kray, Arent Ronda, Evert Musch, Klaas Smink, Hans Heijting en Willy Schoonhoven van Beurden vormden in 1946 de groep 'De Drentse Schilders'. Jaarlijkse tentoonstellingen volgden in Assen en Meppel. Deze vereniging werd in 1953 weer ontbonden en in een iets andere vorm werd naderhand in 1954 het Drents Schildersgenootschap opgericht dat ook nu nog een bloeiende vereniging is. De oprichters waren Bernard von Dülmen, Evert Musch, Arent Ronda, Anthonie Keizer, Albert Torie, Joop Schuurhuis, To Jager, Marieke Eisma en Herman von Dülmen. Als actief werkend lid van het Schildersgenootschap heeft Bernard aan talrijke exposities deelgenomen. In 1957 werd Bernard von Dülmen onderscheiden met de Culturele Prijs van de provincie Drenthe mede als waardering voor zijn promotie van de beeldende kunst in de provincie en zijn inzet bij de oprichting van het Drents Schildersgenootschap.

De recensies over de kwaliteit van zijn kunstwerken waren over het algemeen erg positief. In 1984 schreef Mieke van der Wal een brochure over Bernard von Dülmen ter gelegenheid van zijn expositie in het Drents Museum te Assen. Van deze brochure is tijdens het schrijven van deze tekst dankbaar gebruik gemaakt. Verdere informatie over zijn activiteiten binnen het Drents Schildersgenootschap door de jaren heen, zijn beschreven in het boek dat Frans van der Veen in 2005 schreef, getiteld 'Vijftig jaar Drents Schildersgenootschap'. Het Schildersgenootschap heeft in talrijke plaatsen in de provincie Drenthe geëxposeerd en bracht en brengt op deze wijze nog steeds de lokale bevolking in kennis met de kunstwerken van bekende Drentse kunstenaars.

Onderwerpen

Bernard von Dülmen heeft in zijn geheel eigen stijl van werken, tijdens zijn werkzame leven een veelheid aan tekeningen, aquarellen en olieverven gemaakt. Abstracte werken van andere kunstenaars hebben hem nooit geïnspireerd om dat zelf ook te gaan doen. Zelf was hij van mening dat kunst 'met beide benen in het leven moest staan' en in de huidige tijd maar ook in de naaste toekomst nog moest worden begrepen. Zijn werken zijn voornamelijk impressionistisch met vooral in de beginjaren, onder invloed van Breitner en Witsen, een wat sober kleurgebruik. Het contact met de kunstenaars van de Groninger Ploeg in de twintiger jaren heeft meer expressionistische accenten aangebracht. Onderwerpen als het landleven in Drenthe, badende meisjes in de Drentse Aa, stadsgezichten in Amsterdam en de Zuidlaardermarkt hebben jarenlang zijn belangstelling gehad. De paardenmarkt bezocht hij al vanaf 1917 en de schilderijen daarvan zijn als zodanig dan ook heel herkenbaar als werken van Bernard von Dülmen Krumpelmann. Ook portretten heeft hij regelmatig geschilderd en geaquarelleerd. Joep van Ruiten noemt hem 'een monument in de Drentse schilderkunst die wel degelijk van de opbrengst van zijn kunstwerken kon leven'.

Badende jongeren

Badende meisjes aan het Gasterensche Diep

olieverf op doek 160 x 84 cm, 1974
(collectie Lydeke von Dülmen Krumpelmann)

Vooral de naaktstudies van badende meisjes en jongens in de Drentse Aa hebben aanvankelijk her en der stof doen opwaaien. Echter, bij dergelijke onderwerpen vroeg Von Dülmen altijd vooraf aan de ouders of zij konden instemmen met zijn voornemen. Zelden werd dat door de ouders geweigerd. De lichamen van de kinderen zijn sereen en in subtiele kleuren geschilderd en tonen de schoonheid van de afgebeelde modellen. Veel van zijn werken zijn in de open lucht geschilderd; herhaaldelijk waren het, ook bij andere onderwerpen, aanvankelijk slechts voorstudies op papier waarop hij de gewenste kleuren met potlood aangaf zodat hij naderhand in zijn atelier de afgebeelde voorwerpen en personen de aangegeven kleuren kon geven.

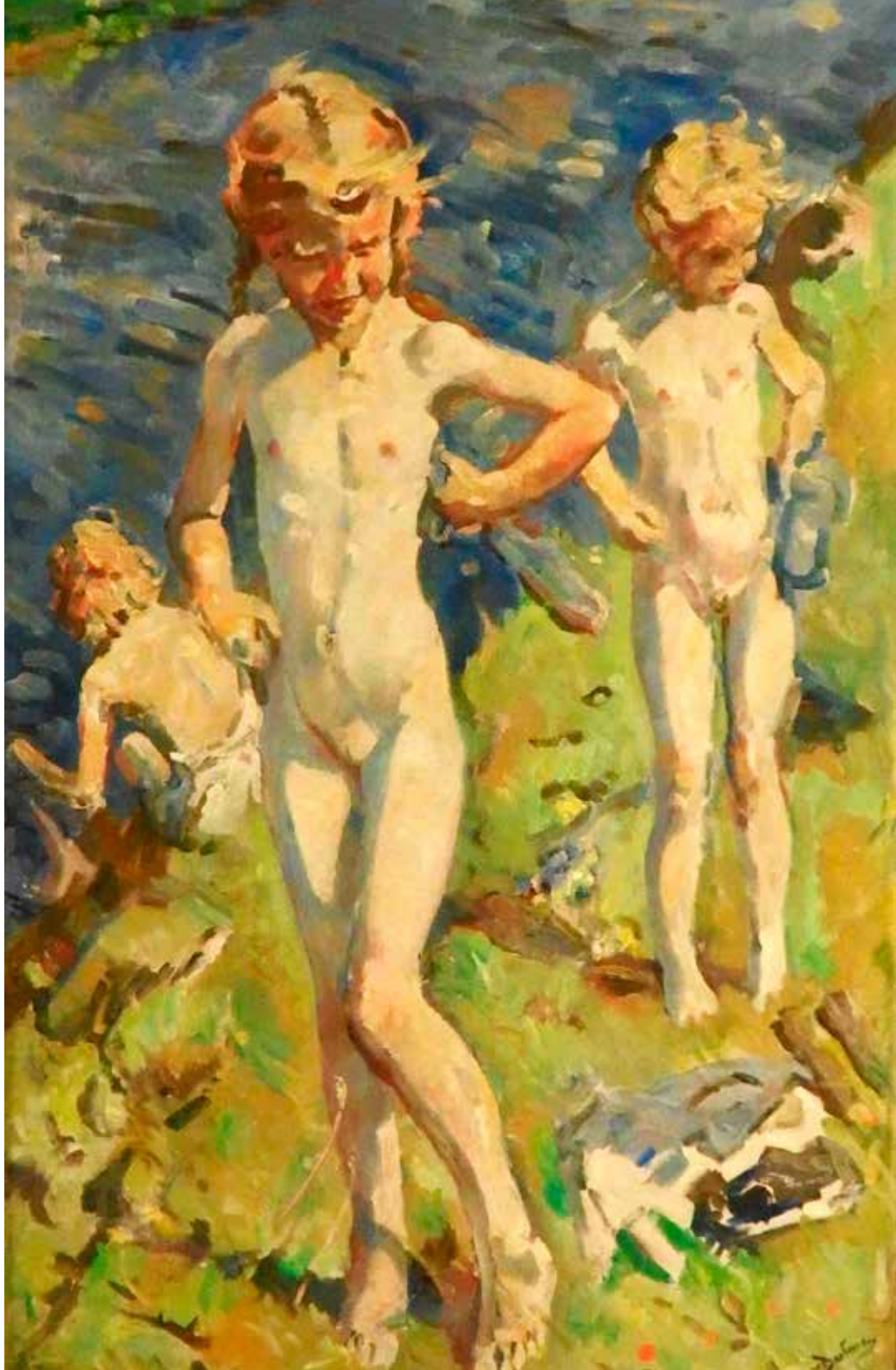
Naakt meisje bij de Drentse Aa te Gasteren

80 x 60.5 cm, 1981,
olieverf op doek
(collectie Drents Museum)

De baadsters

olieverf op doek 145 x 101 cm
(collectie gemeente Tynaarlo)

Paardenmarkt

Bekend en talrijk zijn de schilderijen en aquarellen die Von Dülmen heeft gemaakt naar aanleiding van de jaarlijkse paardenmarkt in Zuidlaren. Te midden van het bezoekende publiek en gezeten op een krukje werkte hij rustig aan een door hem gekozen levendig onderwerp, een mix van paarden, boerderijen, bomen en mensen. Velen hebben van hem een dergelijk schilderij aangeschaft.

Paardenmarkt Zuidlaren

aquarel 30 x 40 cm

(collectie C. Meijer)

Paardenmarkt Zuidlaren 1917

Achter het 'Rode Hert' aan de Stationsweg

olieverf op doek 62 x 97 cm

(collectie C. Meijer)

Tankval graven bij Zuidlaren (nr. 2)

zwart krijt 28.5 x 35 cm

(collectie C. Meijer)

Tankval graven bij Zuidlaren (nr. 1)

ingekleurde krijttekening 28.5 x 35 cm

(collectie C. Meijer)

Bevrijding april 1945

Tynaarlo mei 1945

zwart krijt 14 x 10 cm
(collectie Lydeke von Dülmen
Krumpelmann)

Na de bevrijding van Drenthe door de Canadese troepen besteedden deze militairen tijdens hun opmars in de richting van Duitsland soms korte tijd aan een informeel onderhoud met de plaatselijke Drentse bevolking. Bernard heeft enkele van dergelijke contacten vast weten te leggen en het geeft eens te meer aan, hoe divers het oeuvre van deze kunstenaar is.

Bevrijding van Zeegse in 1945

aquarel 75 x 93 cm
(collectie Drents Museum)

Kolonne krijgsgevangen Duitse soldaten passeren Canadese tank

79 x 97 cm
(collectie Drents Museum)

Grondwerkers in oorlogstijd

aquarel 79 x 97 cm

(collectie Drents Museum)

Boerenleven in Drenthe

Drie schoffelende vrouwen

olieverf op doek 66.5 x 59 cm

(collectie Drents Museum)

Ook het boerenleven in Drenthe, vaak in zijn directe omgeving, heeft hem bij herhaling geïnspireerd tot het maken van talrijke kunstwerken van ploegende boeren, aardappelrooiers, oogsttaferelen, hooiers en Drentse dorpsgezichten. In de zeventiger jaren van de vorige eeuw werd mij gevraagd om voorzitter te worden van het Drents Schildersgenootschap. Ik heb deze functie ruim tien jaren vervuld en gedurende die periode bezocht ik het merendeel van de leden om nader kennis met hun werkmethode te kunnen maken. In dat kader maakte ik ook in 1981 met Bernard de afspraak om een dag te gaan schilderen in het dorp Wezup, nabij Zweeloo. We stelden in de berm van de weg onze schildersezels op en namen als motief de tegenover herberg Perkaan gelegen boerderij en de directe omgeving daarvan. Bernard overschilderde een doek met een oudere voorstelling daarop. Tussen de middag aten we iets in 't Hoes van Hol-An' en tijdens de maaltijd werd hij herkend en aangesproken door een andere bezoeker, kennelijk ook een bewonderaar van zijn werk. Het was een dag waardoor ik hem nog beter leerde kennen.

Uitgaan der schapen in Orvelte 1923

olieverf op doek 78 x 111 cm

(collectie Drents Museum)

Oude Steeg te Gees in de 30-jaren

olieverf op doek 45 x 96.5 cm

(collectie C. Meijer)

Aardappelkrabbers, circa 1950

olieverf op doek 62 x 92 cm

(collectie C. Meijer)

